

Finanční arbitr

Legerova 1581/69, 110 00 Praha 1 – Nové Město, Tel. +420 257 042 094,
ID datové schránky: qr9ab9x, e-mail: arbitr@finarbitr.cz, <https://www.finarbitr.cz>

Navrhovatel

Zástupce

SOSConsulting, a.s.
IČO 016 73 955
Skalecká 357/17
170 00 Praha 7

Instituce

MetLife Europe d.a.c., soukromá společnost
s ručením omezeným na akcie, vedená
Irským obchodním rejstříkem u Úřadu pro
registraci společností v Dublinu pod číslem
415123, se sídlem na adrese '20 on Hatch',
Lower Hatch Street, Dublin 2, Irsko,
jednající prostřednictvím
MetLife Europe d.a.c., pobočka pro Českou
republiku
IČO 039 26 206
Purkyňova 2121/3
110 00 Praha 1

Č. j. FA/SR/ZP/174/2014 - 2
Praha 14. 2. 2018

N á l e z

Finanční arbitř příslušný k rozhodování sporů podle § 1 odst. 1 zákona č. 229/2002 Sb., o finančním arbitrovi, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o finančním arbitrovi“), rozhodl v řízení zahájeném dne 4. 5. 2014 podle § 8 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi na návrh Navrhovatele proti Instituci, vedeném podle tohoto zákona a zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „správní řád“), o určení neplatnosti pojistné smlouvy č. ■, vydání bezdůvodného obohacení s příslušenstvím ve výši 7,05 % p.a. za období od 1. 2. 2013 do zaplacení a uhrazení ušlého zisku ve výši 2 % p.a. z každé platby pojistného do zaplacení, takto:

- I. **Určuje se, že pojistná smlouva č. ■, kterou uzavřeli navrhovatel, ■, a instituce MetLife Europe d.a.c., soukromá společnost s ručením omezeným na akcie, vedená Irským obchodním rejstříkem u Úřadu pro registraci společností v Dublinu pod číslem 415123, se sídlem na adrese '20 on Hatch', Lower Hatch Street, Dublin 2, Irsko, jednající prostřednictvím MetLife Europe d.a.c., pobočka pro Českou republiku, IČO 03926206, se sídlem Purkyňova 2121/3, 110 00 Praha 1 – Nové Město, dne 24. 5. 2011, je neplatná.**
- II. **Instituce, MetLife Europe d.a.c., jednající prostřednictvím MetLife Europe d.a.c., pobočka pro Českou republiku, je povinna zaplatit navrhovateli, ■, částku ve výši 141.407 Kč (slovy: sto čtyřicet jedna tisíc čtyři sta sedm korun českých), s úrokem z prodlení ve výši 7,05 % ročně z částky 104.580 Kč od 1. 2. 2013 do zaplacení a ve výši 8,05 % ročně z částky 11.964 Kč od 15. 5. 2014 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu.**
- III. **Návrh navrhovatele, ■, v části náhrady škody v podobě ušlého zisku ve výši 2 % p.a. z pojistného zaplaceného na pojistnou smlouvu č. ■, a to z každé platby pojistného do zaplacení, se podle § 15 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi zamítá.**

IV. **Instituce MetLife Europe d.a.c., jednající prostřednictvím MetLife Europe d.a.c., pobočka pro Českou republiku, je podle § 17a zákona o finančním arbitrovi povinna zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou zaplatí navrhovatel, ■, na základě povinnosti uložené ve výroku II. tohoto nálezu. Instituce sankci zaplatí na účet Kanceláře finančního arbitra č. ú. 19-3520001/0710 vedený u České národní banky, var. symbol 1742014, konst. symbol 558, a to do 15 dnů od právní moci tohoto nálezu.**

Odůvodnění:

1. Předmět řízení před finančním arbitrem a zkoumání podmínek řízení

Navrhovatel se domáhá určení neplatnosti pojistné smlouvy, kterou s Institucí uzavřeli, vydání bezdůvodného obohacení odpovídajícího zaplacenému pojistnému s příslušenstvím a náhrady ušlého zisku z jednotlivých plateb pojistného, protože Instituce prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele předložila Navrhovateli zkreslenou modelaci vývoje podílového účtu, nezjistila jeho potřeby a požadavky a předala mu pojistné podmínky na CD, s jehož obsahem se před podpisem návrhu na uzavření pojistné smlouvy neměl možnost seznámit.

Finanční arbitr zjistil, že Navrhovatel a Instituce uzavřeli prostřednictvím pojišťovacího zprostředkovatele, společnosti Fincentrum, a.s., IČO 24260444, se sídlem Pobřežní 620/3, 186 00 Praha 8 – Karlín, resp. prostřednictvím podřízeného pojišťovacího zprostředkovatele ■ (dále jen „Pojišťovací zprostředkovatel“), na základě „NÁVRH[U] POJISTNÍKA NA UZAVŘENÍ POJISTNÉ SMLOUVY UNIVERZÁLNÍHO NEBO INVESTIČNÍHO ŽIVOTNÍHO OBNOŠOVÉHO POJIŠTĚNÍ A ÚRAZOVÉHO OBNOŠOVÉHO PŘIPOJIŠTĚNÍ (Garant Plus, Invest)“ č. ■ ze dne 4. 5. 2011 (dále jen „Návrh pojistné smlouvy“) pojistnou smlouvu univerzálního životního pojištění Garant Plus č. ■ s počátkem pojištění od 16. 5. 2011 a koncem pojištění 16. 5. 2040, ve které si sjednali univerzální životní pojištění (do 65 let věku)/E013; Instituce potvrdila Navrhovateli uzavření Pojistné smlouvy vystavením a doručením pojistky ze dne 24. 5. 2011 (dále jen „Pojistná smlouva“).

Pojistná smlouva je smlouvou, ve které se sjednává životní pojištění podle § 54 zákona č. 37/2004 Sb., o pojistné smlouvě a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojistné smlouvě“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy.

Navrhovatel uzavřel Pojistnou smlouvu se společností jednající v době uzavření Pojistné smlouvy pod obchodní firmou Amcico Pojišťovna a.s., IČO 45794944, se sídlem V Celnici 1028/10, 117 21 Praha 1, která měla podle zápisu v obchodním rejstříku předmět podnikání „...pojišťovací činnost podle ust. § 7 odst. 3 zák. č. 363/1999 Sb., o pojišťovnictví a o změně některých souvisejících zákonů ve znění pozdějších předpisů...“ a která zanikla v důsledku přeshraniční fúze sloučením s Institucí. Instituce na základě této fúze vstoupila do práv a povinností vyplývajících z Pojistné smlouvy. Finanční arbitr z obchodního rejstříku zjistil, že Instituce je společností zapsanou v obchodním rejstříku s předmětem podnikání zahrnující mimo jiné pojišťovací činnost, Instituce tak jako pojistitel z Pojistné smlouvy může být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 písm. e) zákona o finančním arbitrovi.

Finanční arbitr nezjistil, že by Navrhovatel ve smluvním vztahu s Institucí, který je předmětem tohoto sporu, nevystupoval jako fyzická osoba, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání. Navrhovatel je spotřebitelem a může tedy být účastníkem řízení před finančním arbitrem, neboť jsou splněny podmínky stanovené v § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 2 zákona o finančním arbitrovi.

K rozhodování sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je finanční arbitr příslušný, neboť se jedná o spor mezi spotřebitelem a pojistitelem při poskytování životního pojištění ve smyslu ustanovení § 1 odst. 1 písm. e) ve spojení s § 3 odst. 1 a 2 zákona o finančním arbitrovi, když k rozhodování tohoto sporu je podle § 7 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, dána pravomoc českých soudů.

4. Tvrzení Navrhovatele

Navrhovatel tvrdí, že ho Instituce neinformovala ve smyslu § 66 zákona o pojistné smlouvě a že mu tyto informace předal Pojišťovací zprostředkovatel až v okamžiku sepisování Návrhu pojistné smlouvy, a to na CD, s jehož obsahem se neměl možnost seznámit.

Navrhovatel tvrdí, že byl při uzavření Pojistné smlouvy uveden v omyl, když mu Pojišťovací zprostředkovatel předložil Modelaci, kterou Navrhovatel označuje za simulaci z produktové kalkulačky Instituce a ke které namítá, že Instituce v Modelaci nezohlednila tzv. management fee, tj. poplatek za správu aktiv, čímž zkreslila předpokládaný vývoj hodnoty účtu v Modelaci. Navrhovatel argumentuje, že Instituce porušila zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ochraně spotřebitele“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy, a to použitím nekalých obchodních praktik a porušením povinnosti informovat spotřebitele o ceně. Navrhovatel tvrdí, že Instituce porušila i povinnosti vyplývající z § 21 odst. 1 zákona č. 38/2004 Sb., o pojišťovacích zprostředkovatelích a samostatných likvidátorech pojistných událostí, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o pojišťovacích zprostředkovatelích“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy, když v Modelaci neuvedla informace o zahrnutí poplatku za správu aktiv.

Navrhovatel tvrdí, že ho Pojišťovací zprostředkovatel neinformoval ve smyslu § 21 odst. 5 až 8 zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích a že Pojišťovací zprostředkovatel nevyhotovil záznam o potřebách a požadavcích Navrhovatele.

Navrhovatel tvrdí, že požadoval zhodnocování finančních prostředků, přičemž Pojistná smlouva neplní žádnou jinou funkci pojistného produktu a rizikové pojistné je stanoveno na minimum.

Navrhovatel namítá, že kdyby disponoval úplnými a pravdivými informacemi, Pojistnou smlouvu by neuzavřel.

Navrhovatel z porušení zákonných povinností Instituce, resp. Pojišťovacího zprostředkovatele jednajícího jménem a na účet Instituce, a z toho vyplývajícího omylu Navrhovatele, dovozuje své právo na vydání bezdůvodného obohacení ve výši zaplaceného pojistného s příslušenstvím ve výši 7,05 % p.a. za období od 1. 2. 2013 do zaplacení.

Navrhovatel současně požaduje, aby mu Instituce uhradila ušlý zisk ve výši 2 % p.a. ze zaplaceného pojistného, a to z každé platby pojistného, do zaplacení. Navrhovatel považuje ušlý zisk za očekávatelný, když požadoval zhodnocení svých prostředků. Ohledně výše ušlého zisku odkazuje na spořicí účet ING konto, u něhož byl průměrný výnos za období od května 2011 do dubna 2014 1,49 % p.a. a který by si mohl Navrhovatel sjednat, když bylo z okolností zřejmé, že je schopen pracovat s bankovními produkty.

6. Tvrzení Instituce

Instituce tvrdí, že Navrhovatel obdržel ke zvolenému pojistnému produktu veškeré informace, jejichž převzetí na CD a zároveň seznámení se s nimi potvrdil v Návrhu pojistné smlouvy. Instituce argumentuje, že Navrhovatel proto nemohl být v omylu, když svým podpisem stvrdil, že se seznámil s pojistnými podmínkami.

Instituce odkazuje na informace v Návrhu pojistné smlouvy a na zákon o pojistné smlouvě, z nichž plyne, že součástí Pojistné smlouvy jsou příslušné pojistné podmínky. Instituce argumentuje, že informace podle § 65 a § 66 zákona o pojistné smlouvě vyplývají z Návrhu pojistné smlouvy a z pojistných podmínek. Instituce argumentuje, že Navrhovatel v Návrhu pojistné smlouvy prohlásil, že mu byly sděleny informace podle § 66 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě.

Instituce tvrdí, že pojistné podmínky společně s dalšími dokumenty předala Navrhovateli na CD, které Navrhovatel obdržel od Pojišťovacího zprostředkovatele před podpisem Návrhu pojistné smlouvy a jehož převzetí potvrdil v něm samotném.

Instituce tvrdí, že Navrhovatel měl CD ve své dispozici necelý měsíc, když jeho původní návrh na uzavření pojistné smlouvy Instituce neakceptovala. Instituce argumentuje, že Navrhovatel v Návrhu pojistné smlouvy podepsal, že byl seznámen s pojistnými podmínkami, což podle Instituce v praxi znamená, že si zájemce zobrazí obsah CD na dostupném zařízení, anebo se s pojistnými podmínkami seznámí v tištěné podobě, které má Pojišťovací zprostředkovatel s sebou. Elektronická podoba pojistných podmínek Navrhovateli umožňuje podle Instituce snazší vyhledávání v dokumentech (např. zadá-li Navrhovatel heslo „poplatek“ nebo „poplatky“, najde všechna příslušná ujednání); Navrhovatel si navíc mohl vyžádat tištěnou podobu obsahu CD kdykoliv po dobu trvání Pojistné smlouvy, jak je uvedeno v Návrhu pojistné smlouvy.

Instituce argumentuje, že postačuje, že Navrhovatel měl možnost se s těmito informacemi seznámit (k tomu odkazuje na rozhodnutí Ústavního soudu I. ÚS 3512/11 ze dne 11. 11. 2013), a nelze tak rozhodnutí Navrhovatele, že se s nimi (resp. s obsahem přiloženého CD) neseznámí, přičítat k tíži Instituce. Instituce přitom pro posuzování splnění informační povinnosti považuje za rozhodný okamžik uzavření Pojistné smlouvy, k němuž dochází až akceptací Návrhu pojistné smlouvy Institucí, nikoliv již jeho podpisem. Instituce argumentuje, že při tvorbě dokumentů vychází ze „*zákonného institutu osoby průměrného rozumu jako hlediska pro posouzení pozice klienta při uzavírání pojistné smlouvy*“, a proto se Navrhovatel nemůže dovolávat omylu, když svým podpisem stvrdil, že se s těmito informacemi seznámil.

Instituce nerozporuje, že Navrhovatel obdržel Modelaci z projekčního systému Instituce. Instituce ale tvrdí, že v Modelaci je již poplatek za správu aktiv zahrnut, když projekční systém automaticky počítá s nižším zhodnocením s ohledem na zahrnutý poplatek za správu aktiv. Instituce argumentuje, že z matematického hlediska je nepodstatné, používá-li Instituce předpokládané roční zhodnocení ve výši 5 %, od kterého odečítá 1 % jako poplatek za správu aktiv, anebo zda počítá s předpokládaným ročním zhodnocením ve výši 4 %, jak je uvedeno v Modelaci. Instituce odkazuje na informace uvedené na Modelaci a argumentuje, že Modelace a v ní uvedené údaje nejsou závazné a představují pouze názorný příklad.

Instituce tvrdí, že informace o nákladovosti Pojistné smlouvy s výjimkou administrativního poplatku uvedeného v Návrhu pojistné smlouvy obsahují zvláštní pojistné podmínky, které mají 4 strany. Instituce odkazuje na Tabulku variabilních složek přiloženou ke Zvláštním pojistným podmínkám, která představuje shrnutí jednotlivých poplatků a zároveň stanovuje jejich výši. Instituce argumentuje, že k pokrytí počátečních nákladů spojených s uzavřením Pojistné smlouvy slouží zejména nižší alokační procento pojistného a odkupní poplatek za předčasné ukončení Pojistné smlouvy. Instituce namítá, že Navrhovatel ve Formuláři k uzavíraným smlouvám prohlásil, že byl seznámen se všemi poplatky souvisejícími s pojistným programem Garant Plus.

Instituce argumentuje, že zaplacené pojistné se stává majetkem Instituce a zákon jí neukládá, aby informovala Navrhovatele o tom, co se děje s nealokovaným pojistným. Podle Instituce se proto nejedná o poplatek ve smyslu poplatků vztahujících se k Pojistné smlouvě a je pouze na Instituci, jak s nealokovaným pojistným naloží. Instituce argumentuje, že

hrazení počátečních nákladů v prvních dvou letech pojištění je reflektováno zákonnou úpravou v § 58 zákona o pojistné smlouvě.

Instituce tvrdí, že Pojišťovací zprostředkovatel zjišťoval před doporučením pojistného produktu požadavky a potřeby Navrhovatele a zaznamenal je ve Formuláři k uzavíraným smlouvám. Instituce argumentuje, že Navrhovatel zaškrtl možnost životního pojištění a že měl možnost vyjádřit podrobnější preference, a pokud tak neučinil, nelze jej nutit, aby o sobě uváděl další informace.

Instituce argumentuje, že Pojišťovací zprostředkovatel nesjednal jménem Instituce Pojistnou smlouvu, když k jejímu uzavření dochází až akceptací Návrhu pojistné smlouvy Institucí, nikoliv jeho podpisem Navrhovatelem či Pojišťovacím zprostředkovatelem.

Instituce k nároku Navrhovatele ohledně ušlého zisku namítá, že se jej Navrhovatel domáhá z platné smlouvy, na kterou stále platí pojistné a že při určení jeho výše by přitom bylo nutné vzít v úvahu inflaci a úrokové sazby vyhlášené Českou národní bankou a nabízené bankami.

K předběžnému právnímu posouzení finančního arbitra sdělenému na ústním jednání s Institucí dne 9. 12. 2014, který Instituci vytkl zařazení důležitých prohlášení až na poslední stranu, tj. za podpis Navrhovatele, uvedení jednoho poplatku přímo v Návrhu pojistné smlouvy na rozdíl od ostatních poplatků a neprovedení analýzy nabídky pojišťoven, Instituce odkazuje na zvýrazněný text Návrhu pojistné smlouvy nad podpisem Navrhovatelem, v němž Navrhovatel potvrzuje souhlas s jeho částmi 1 až 9 na straně 1 až 4. Instituce argumentuje, že nelze zaměňovat Návrh pojistné smlouvy s Pojistnou smlouvou jako celkem, jak činí finanční arbitr, když Instituci vytýká, že pole pro podpis Navrhovatele nevčlenila do Návrhu pojistné smlouvy až za všechna ujednání Pojistné smlouvy.

Instituce odůvodňuje uvedení administrativního poplatku v Návrhu pojistné smlouvy potřebou diverzifikace produktů, u nichž je tento poplatek vždy stejný, avšak ostatní poplatky uvedené v pojistných podmínkách jsou různé. K neprovedení analýzy nabídky pojištěn Instituce uvádí, že z Formuláře k uzavíraným smlouvám vyplývá, že pojišťovací agent (nikoliv podřízený pojišťovací zprostředkovatel, jak tvrdí finanční arbitr) vykonal svou činnost v souladu s § 21 odst. 6 písm. c) zákona o pojišťovacích zprostředkovatelích.

Instituce tvrdí, že Pojistnou smlouvu nelze prohlásit za neplatnou, protože nebyly naplněny podmínky podle § 49a zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „starý občanský zákoník“), resp. ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy. Podle Instituce nelze Pojistnou smlouvu prohlásit za neplatnou ani pro nesplnění informačních povinností, neboť zákon s porušením povinnosti spojuje odpovědnost za škodu.

Instituce namítá, že finanční arbitr překračuje meze své přezkumné a rozhodovací činnosti svěřené mu zákonem.

Instituce požaduje, aby finanční arbitr posoudil platnost alokačního procenta a dalších poplatků v Pojistné smlouvě obdobně jako Obvodní soud pro Prahu 1 v rozsudcích sp. zn. 30 C 208/2014-98 a sp. zn. 30 C 18/2016-69. Instituce argumentuje, že soud v těchto rozsudcích posuzoval pojistné smlouvy, v nichž Instituce obdobně jako s Navrhovatelem ujednala alokační procento a další poplatky, přičemž nedospěl k závěru, že by Pojistné smlouvy byly neplatné.

7. Jednání o smíru

Finanční arbitr v souladu s § 1 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi vyzval účastníky řízení ke smírnému vyřešení sporu, ale Navrhovatel trvá na úplném vyhovění svému návrhu na

zahájení řízení a Instituce na jeho zamítnutí. Smírného řešení sporu se nepodařilo finančnímu arbitrovi dosáhnout.

8. Právní posouzení

Finanční arbitr podle § 12 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi rozhoduje podle svého nejlepšího vědomí a svědomí, nestranně, spravedlivě a bez průtahů a pouze na základě skutečností zjištěných v souladu s tímto zákonem a zvláštními právními předpisy. Podle § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi není finanční arbitr vázán návrhem a aktivně opatřuje podklady. Při svém rozhodování vychází ze skutkového stavu věci a volně hodnotí shromážděné podklady.

Finanční arbitr při rozhodování aplikuje rozhodné psané právo, posuzuje všechny shromážděné podklady samostatně i ve vzájemné souvislosti s přihlédnutím k předmětu projednávaného sporu. Finanční arbitr se tam, kde je to možné, opírá a odvolává na relevantní ustálenou judikaturu obecných soudů, Ústavního soudu nebo Soudního dvora Evropské unie. Finanční arbitr tak činí proto, aby jeho rozhodnutí bylo věcně a právně správné a přesvědčivé pro obě strany sporu, a zároveň i pro soud, který bude případně na základě žaloby kterékoli strany sporu rozhodnutí finančního arbitra přezkoumávat, a aby rozhodnutí finančního arbitra soud jako správné potvrdil a žalobu proti němu zamítl.

Předmětem sporu mezi Navrhovatelem a Institucí je posouzení platnosti Pojistné smlouvy a nároku Navrhovatele na vydání bezdůvodného obohacení z neplatné Pojistné smlouvy ve výši odpovídající zaplacenému pojistnému s příslušenstvím a nároku na uhrazení ušlého zisku.

8.1 *Povaha a účel institutu finančního arbitra*

Finanční arbitr je mimosoudní orgán řešení spotřebitelských sporů na finančním trhu, který byl zřízen na základě požadavků Evropské unie a jako takový, byť je do této soustavy legislativně zařazen, není správním orgánem v běžně pojímaném slova smyslu. Řízení, které finanční arbitr vede, je ovládáno mnoha zásadami a pravidly, které se mohou zdát na první pohled českému právnímu prostředí nezvyklé, které však buď přímo vycházejí z práva Evropské unie, nebo byly přijaty za účelem naplnění smyslu a účelu institutu alternativního řešení spotřebitelských sporů.

Primárním cílem finančního arbitra je vždy dosažení smírného řešení sporu, neboť v takovém případě jsou účastníci řízení s jeho výsledkem spokojeni a nebudou se následně obracet na obecný soud v rámci přezkumu rozhodnutí finančního arbitra, ve kterém jsou již vystaveni hrozbě náhrady nákladů soudního řízení. Řízení před finančním arbitrem může být zahájeno pouze na návrh spotřebitele, kterému může finanční arbitr poskytovat kdykoli v průběhu řízení pomoc, a to jak s podáním návrhu, tak při odstraňování jeho nedostatků a kdykoli v průběhu řízení. Jelikož spotřebitel nemusí být v řízení právně zastoupen, je finanční arbitr nucen sám z mnohdy velmi vágního popisu běhu věci správně vyhodnotit, jaký je skutkový stav věci a čeho se spotřebitel vlastně (skutečně) domáhá.

Podle výslovného znění § 24 zákona o finančním arbitrovi se v řízení před finančním arbitrem postupuje podle zákona o finančním arbitrovi a podle správního řádu, nestanoví-li zákon o finančním arbitrovi jinak. Zákon o finančním arbitrovi má vlastní zásady a pravidla, které jednak vycházejí z výše vysvětlených požadavků evropského práva a současně byly již několikrát podrobeny legislativním změnám a analýzám, včetně jejich posuzování obecným nebo správním soudem, aniž by došlo k jejich změnám nebo zrušení a ani soudy úpravu institutu finančního arbitra nijak nezpochybnilly.

Co se týče samotného řízení před finančním arbitrem, ve vztahu k jeho vázanosti návrhem má zásadní význam § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi: „*Arbitr není vázán návrhem*

a aktivně opatřuje důkazy. Při svém rozhodování vychází finanční arbitr ze skutkového stavu věci a volně hodnotí důkazy.“ Kromě toho, že je tak výrazně posílena vyšetřovací zásada, což je již samo o sobě dosti neobvyklé proti mnohým jiným sporným řízením, zákonodárce zcela jasně vyjádřil i to, že finanční arbitr není vždy striktně vázán návrhem. Podle názoru finančního arbitra tak zákonodárce správně zohlednil specifickou úlohu tohoto orgánu a principy, na nichž by měl fungovat, když porušením práva na spravedlivý proces proto nemusí být ani případné překročení návrhu finančním arbitrem.

Finanční arbitr spory, i přes poskytování pomoci spotřebitelům a aktivní opatřování důkazů, rozhoduje vždy nestranně a spravedlivě a při svém rozhodování aplikuje pouze rozhodné psané právo a přihlíží rovněž k dalším dostupným pramenům práva, resp. zdrojům jeho výkladu (zejména judikatuře a právní teorii).

Neochota Instituce přijmout institut finančního arbitra tak, jak ho právní řád České republiky do zákona o finančním arbitrovi zakotvil a jak opakovaně finanční arbitr všem dotčeným institucím na jednáních a v písemnostech finančního arbitra řádně vysvětluje a odůvodňuje a o kterém podrobně a pravdivě poskytuje informace na veřejně přístupné webové stránce a ve všech výročních zprávách, nemůže jít k tíži finančního arbitra.

V tomto případě Navrhovatel v návrhu na zahájení řízení požadoval určení neplatnosti Pojistné smlouvy, vydání bezdůvodného obohacení s příslušenstvím a nahrazení ušlého zisku. Navrhovatel v návrhu vyčíslil bezdůvodné obohacení ve výši k datu podání návrhu na zahájení řízení. Ze shromážděných podkladů vyplývá, že Pojistná smlouva přitom nebyla dosud ukončena a Navrhovatel na ni stále hradí pojistné. Finanční arbitr proto v souladu s § 12 odst. 3 zákona o finančním arbitrovi postupuje správně, zjišťuje-li výši zaplaceného pojistného k datu vydání nálezu a plnění v této výši přiznává Navrhovateli, který formuloval svůj nárok tak, že *„[i]nstituce je povinna vydat bezdůvodné obohacení z titulu zaplaceného pojistného v plné výši“*, přičemž jej v odůvodnění návrhu na zahájení řízení vyčíslil ke dni podání tohoto návrhu.

Instituce doručila finančnímu arbitrovi své vyjádření ve čtvrtek dne 16. 11. 2017. Vlivem administrativního pochybení ve spojení se státním svátkem v pátek 17. 11. 2017 došlo v pondělí 20. 11. 2017 k odeslání již zpracované a k vypravení připravené opakované výzvy Instituci k vyjádření a předložení podkladů. Protože finanční arbitr posléze zjistil, že Instituce své vyjádření doručila již dne 16. 11. 2017, finanční arbitr nezahájil řízení o uložení pořádkové pokuty podle § 23 zákona o finančním arbitrovi, natož aby uložil Instituci pořádkovou pokutu za prodlení.

Finanční arbitr současně a i přesto musel Instituci opakovaně dne 30. 11. 2017 vyzvat, jelikož ve svém podání ze dne 16. 11. 2017 nepředložila podklady požadované ve výzvě ze dne 30. 10. 2017. Instituce tyto podklady tedy předložila v požadovaném a úplném obsahu až dne 6. 12. 2017.

Finanční arbitr proto námitku Instituce, že by v řízení hrozil Instituci pořádkovými pokutami na základě nesmyslných výzev, aby ji donutil ke smíru s Navrhovatelem, či že by cokoli předstíral, odmítá.

8.2 Návrh na určení vs. návrh na plnění

Zákon o finančním arbitrovi pravidla pro rozhodování o návrzích na určení nebo na plnění neupravuje, proto se použije úprava správního řádu, kde podle § 142 odst. 1 správního řádu platí, že *„[s]právní orgán v mezích své věcné a místní příslušnosti rozhodne na žádost každého, kdo prokáže, že je to nezbytné pro uplatnění jeho práv, zda určitý právní vztah vznikl a kdy se tak stalo, zda trvá, nebo zda zanikl a kdy se tak stalo“*. Podle § 142 odst. 2 správního řádu finanční arbitr nepostupuje podle § 142 odst. 1 správního řádu tehdy, jestliže *„může otázku jeho vzniku, trvání nebo zániku řešit v rámci jiného správního řízení“*.

Protože je rozhodnutí finančního arbitra přezkoumatelné soudem, nikoli v režimu přezkumu správního rozhodnutí podle zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů, ale v režimu zvláštního přezkumu podle části páté občanského soudního řádu, posuzuje finanční arbitr „nezbytnost“ určovacího návrhu analogicky „naléhavému právnímu zájmu“ k určovací žalobě ve smyslu § 80 občanského soudního řádu, že „[u]rčení, zda tu právní poměr nebo právo je či není, se lze žalobou domáhat jen tehdy, je-li na tom naléhavý právní zájem“.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 28. 2. 2011, sp. zn. 23 Cdo 5054/2008, že „[n]aléhavý právní zájem na určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je dán zejména tehdy, kdy by bez tohoto určení bylo ohroženo právo žalobce nebo kde by se bez tohoto určení jeho právní postavení stalo nejistým. Jestliže však k porušení práva již došlo, a je tedy možno žalovat na splnění povinnosti, která z porušení práva vyplývá, nemá preventivní ochrana poskytovaná jinak podle ustanovení § 80 písm. c) o. s. ř. žádného smyslu. Proto žaloba domáhající se určení podle tohoto ustanovení nemůže být zpravidla opodstatněna tam, kde lze žalovat na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.. Vyslovený předpoklad však nelze chápat obecně. Prokáže-li žalobce, že má právní zájem na tom, aby bylo určeno určité právo nebo právní poměr, přestože by mohl žalovat přímo na splnění povinnosti, nelze mu určovací žalobu odepřít. Za nedovolenou - při možnosti žaloby na plnění - lze považovat určovací žalobu jen tam, kde by nesloužila potřebám praktického života, nýbrž by vedla jen ke zbytečnému rozmnožování sporů. Jestliže se určením, že tu právní vztah nebo právo je či není, vytvoří pevný právní základ pro právní vztahy účastníků sporu (a předejde se tak žalobě o plnění), nebo jestliže žaloba na plnění neřeší a ani nemůže řešit celý obsah a dosah sporného právního vztahu nebo práva, je určovací žaloba přípustná i přesto, že je možná také žaloba na splnění povinnosti podle ustanovení § 80 písm. b) o. s. ř.“.

Rovněž v rozhodnutí ze dne 17. 4. 2014, sp. zn. 33 Cdo 1734/2013, Nejvyšší soud dovodil, že „[ž]aloba na určení je preventivního charakteru a má místo jednak tam, kde její pomocí lze eliminovat stav ohrožení práva či nejistoty v právním vztahu a k odpovídající nápravě nelze dospět jinak, jednak v případech, v nichž určovací žaloba účinněji než jiné právní prostředky vystihuje obsah a povahu příslušného právního vztahu a jejím prostřednictvím lze dosáhnout úpravy tvořící určitý právní rámec, který je zárukou odvrácení budoucích sporů účastníků. Tyto funkce určovací žaloby korespondují právě s podmínkou naléhavého právního zájmu; nelze-li v konkrétním případě očekávat, že je určovací žaloba bude plnit, nebude ani naléhavý právní zájem na takovém určení. Přitom příslušné závěry se vážou nejen k žalobě na určení jako takové, ale také k tomu, jakého konkrétního určení se žalobce domáhá (v souzené věci se žalobce nedomáhal určení neexistence závazkového právního vztahu /práva/, ale určení neplatnosti smlouvy). Určovací žaloby slouží potřebám praktického života a nemohou vést ke zbytečnému rozmnožování sporů. Naléhavý právní zájem na požadovaném určení je proto současně dán jen tehdy, jestliže je (objektivně vzato) způsobilé odstranit stav právní nejistoty žalobce nebo ohrožení jeho práva. Pomocí určovací žaloby nelze řešit otázky, které mají význam jen pro jiné – dosud nezahájené nebo již probíhající – řízení (v němž je lze řešit jako předběžné otázky) nebo které mají být podle zákona řešeny v jiném řízení“.

V tomto případě, protože samotný návrh Navrhovatele na přiznání nároku na plnění nemůže v posuzovaném případě řešit celý obsah a dosah sporného vztahu (vydání bezdůvodného obohacení získaného pouze za určité období trvání smluvního vztahu, který by mohl trvat i nadále), neboť pojištění založené Pojistnou smlouvou dosud trvá a smluvní strany jsou z ní navzájem zavázány, má finanční arbitr za to, že je dán právní zájem na tom, aby finanční arbitr určil, že Pojistná smlouva je neplatná. Pokud by finanční arbitr neurčil neplatnost Pojistné smlouvy, byl by Navrhovatel nadále povinen hradit pojistné, naproti tomu Instituce by byla povinna plnit pro případ pojistné události. Ačkoli by z odůvodnění rozhodnutí finančního arbitra bylo patrné, že je Pojistná smlouva neplatná, nebylo by tak postaveno

najisto autoritativním výrokem. Tato situace by vystavila obě strany tohoto sporu jako smluvní strany Pojistné smlouvy riziku právní nejistoty a mohla by vést k dalším sporům do budoucna.

Otázka určení neplatnosti Pojistné smlouvy v tomto případě tedy není pouze předběžnou otázkou, ale je zásadní pro určení vzájemných práv smluvních stran do budoucna, a to i přesto, že se Navrhovatel domáhá i přímo plnění.

8.3 Skutková zjištění

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že

- a) Navrhovatel učinil v dubnu 2011 návrh na uzavření pojistné smlouvy, který Instituce neakceptovala;
- b) Navrhovatel učinil dne 4. 5. 2011 Návrh pojistné smlouvy, přičemž téhož dne požádal o přeúčtování platby pojistného zaslání společně s původním návrhem na nově předložený Návrh pojistné smlouvy;
- c) Navrhovatel s Institucí uzavřeli dne 24. 5. 2011 Pojistnou smlouvu s počátkem pojištění od 16. 5. 2011 a koncem pojištění dne 16. 5. 2040;
- d) v Pojistné smlouvě si Navrhovatel a Instituce sjednali univerzální životní pojištění (do 65 let věku)/E013 (Garant Plus) s pojistnou částkou ve výši 15.000 Kč;
- e) Instituce se v Pojistné smlouvě zavázala v případě smrti Navrhovatele vyplatit obmyšlené osobě pojistné plnění ve výši pojistné částky nebo hodnoty účtu, bude-li tato hodnota vyšší než 15.000 Kč, a v případě jeho dožití vyplatit Navrhovateli pojistné plnění ve výši hodnoty účtu;
- f) Navrhovatel se v Pojistné smlouvě a v souladu s Čestným prohlášením zavázal hradit pojistné ve výši 10.029 Kč měsíčně; na základě žádosti Navrhovatele snížila Instituce výši pojistného s účinností od 16. 9. 2011 na 4.029 Kč měsíčně a s účinností od 16. 2. 2013 na 529 Kč měsíčně;
- g) Navrhovatel na Pojistnou smlouvu od 24. 5. 2011 do 8. 11. 2017 uhradil celkem 141.407 Kč;
- h) Navrhovatel dosud nepožádal o žádné plnění z Pojistné smlouvy;
- i) ke dni vydání tohoto rozhodnutí Pojistná smlouva stále trvá.

8.4 Rozhodná právní úprava

Pojistnou smlouvu uzavřely strany sporu za účinnosti zákona o pojistné smlouvě. Podle § 1 odst. 2 zákona o pojistné smlouvě přitom platí, že „[n]ejsou-li některá práva a povinnosti účastníků soukromého pojištění upravena tímto zákonem nebo zvláštním právním předpisem, řídí se občanským zákoníkem“, kterým je v tomto případě starý občanský zákoník.

Podle § 3028 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „nový občanský zákoník“), který nahradil s účinností od 1. 1. 2014 starý občanský zákoník a v oblasti soukromého pojištění i zákon o pojistné smlouvě, se tímto zákonem (myšleno novým občanským zákoníkem) „řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti“ a podle odstavce 3 platí, že se právní poměry, na které se nevztahuje odstavec druhý (práva osobní, rodinná a věcná), a „vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí činnosti tohoto zákona“ řídí dosavadními právními předpisy. Nový občanský zákoník účinný v době rozhodování finančního arbitra tak potvrzuje, že se pro případ Pojistné smlouvy uzavřené za účinnosti zákona o pojistné smlouvě použije právě zákon o pojistné smlouvě, ve znění účinném v době uzavření Pojistné smlouvy, a subsidiárně starý občanský zákoník.

8.5 Rozhodná smluvní úprava a obsah Pojistné smlouvy

Návrh pojistné smlouvy pod svým označením na první straně obsahuje informaci, že „[t]ento návrh na uzavření pojistné smlouvy společně s pojistkou, Všeobecnými pojistnými podmínkami, zvláštními pojistnými podmínkami, smluvními ujednáními, dodatky a zdravotní dokumentací (byla-li vyžádána) tvoří pojistnou smlouvu“.

Finanční arbitr zjistil, že před podpisem Návrhu pojistné smlouvy předložil Navrhovatel v dubnu 2011 Instituci jiný návrh na uzavření pojistné smlouvy, který Instituce neakceptovala, když na tento návrh připsala, že „[n]ávrh nelze přijmout do zpracování z důvodu nedodání požadovaných informací (nelze přepisovat číslo návrhu), čímž byla výrazně překročena lhůta 30ti dnů od data sepsání, kdy je možné návrh předat do zpracování. V případě, že má klient o pojištění zájem je nutné buď: - sepsat nový návrh - zažádat o přeúčtování platby (uhrazeno 1 x 10.029 Kč)[.] Návrh je nutné zaslat přes vaši centrálu“.

Navrhovatel proto na základě těchto instrukcí Instituce učinil dne 4. 5. 2011 nový Návrh pojistné smlouvy a zároveň téhož dne požádal o přeúčtování platby pojistného zaslaného k původnímu návrhu na uzavření pojistné smlouvy.

Navrhovatel měl CD s pojistnými podmínkami ve své dispozici po dostatečně dlouhou dobu proto, aby se mohl s obsahem CD seznámit před podpisem Návrhu pojistné smlouvy.

Finanční arbitr nezjistil, že by se Všeobecné pojistné podmínky, Zvláštní pojistné podmínky včetně Tabulky variabilních složek, Pravidel a Přílohy 1 nestaly součástí Pojistné smlouvy.

Finanční arbitr zjistil, že si Navrhovatel a Instituce sjednali

- a) v čl. 3 odst. 1 Všeobecných pojistných podmínek, že „[p]ojistník i pojistitel mohou druhé smluvní straně navrhnout změnu podmínek pojistné smlouvy. Je věcí vlastního rozhodnutí druhé smluvní strany, zda návrh na změnu pojistné smlouvy přijme či nikoliv. Na sjednání změny pojistné smlouvy není právní nárok. V případě, že změnu pojistné smlouvy navrhuje pojistník, je pojistník povinen uhradit administrativní poplatek ve výši, která je stanovena pojistitelem a platná v době podání návrhu na změnu;
- b) v čl. 7 odst. 1 Všeobecných pojistných podmínek, že „[p]ojistným je úplata za pojištění splatná za každé pojištění a dohodnutá v pojistné smlouvě. Pojistné období je časové období dohodnuté v pojistné smlouvě, za které se platí běžné pojistné. Pokud není v pojistné smlouvě dohodnuto jinak, činí pojistné období 1 (jeden) rok bez ohledu na to, zda pojistné je placeno najednou za toto pojistné období nebo ve splátkách kratších než je toto pojistné období. Běžným pojistným je pojistné stanovené za pojistné období“;
- c) v čl. 7 odst. 12 Všeobecných pojistných podmínek, že „[p]řehled uskutečněných plateb pojistného na pojistnou smlouvu může pojistitel poskytnout pojistníkovi na vyžádání a po uhrazení administrativního poplatku ve výši, která je stanovena pojistitelem a platná v době podání žádosti pojistníka“;
- d) v čl. 1 odst. 4 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že Pravidla „jsou pravidla popisující vytvoření investičních programů, Garantované strategie, Strategie s vyhlášeným výnosem, jakož i způsob, jakým jsou programy a investiční programy organizovány a spravovány. Pravidla jsou součástí pojistné smlouvy“;
- e) v čl. 1 odst. 5 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že Tabulka variabilních složek pojištění je „souhrnem variabilních složek a pravidel pro jejich změnu a je součástí pojistné smlouvy. Pojistitel může změnit hodnoty v Tabulce variabilních složek za předpokladu, že o tom písemně obeznámí pojistníka“;

- f) v čl. 1 odst. 8 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že podílová jednotka investičního programu, Garantované strategie a Strategie s vyhlášenou úrokovou mírou „*znamená jednotku nebo zlomek (podíl) jednotky, na které je každý investiční program nebo program rozdělen. Počet podílových jednotek alokovaných k pojistné smlouvě se mění – zvyšuje nebo snižuje – po dobu trvání pojištění v závislosti na transakcích popsanych v těchto zvláštních pojistných podmínkách*“;
- g) v čl. 1 odst. 9 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že operační cena podílové jednotky „*znamená cenu podílové jednotky vypočtenou v souladu s článkem 3 Pravidel*“;
- h) v čl. 1 odst. 10 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že nákupní cena podílové jednotky „*znamená cenu podílové jednotky, která se vypočítá zvýšením operační ceny podílové jednotky o poplatek (příslušné procento) v souladu s Tabulkou variabilních složek*“;
- i) v čl. 1 odst. 11 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že odkupní cena podílové jednotky „*znamená cenu podílové jednotky, která se vypočítá snížením operační ceny podílové jednotky o poplatek (příslušné procento) v souladu s Tabulkou variabilních složek a používá se při prodeji jednotek v případě odkupu účtu, mimořádných výběrů a dožití se konce pojistné doby*“;
- j) v čl. 1 odst. 12 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že účet „*znamená celkový počet nasčítaných podílových jednotek nebo zlomků podílových jednotek programu nebo investičního programu, který byl zvolen pojistníkem v rámci tohoto pojištění*“;
- k) v čl. 1 odst. 14 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že hodnota účtu k danému datu „*je peněžítá hodnota podílových jednotek účtu. Hodnota účtu pojištění k danému datu se vypočítá vynásobením počtu podílových jednotek a operační ceny podílové jednotky*“;
- l) v čl. 1 odst. 17 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že pojistné za pojištění pouze pro případ smrti „*je úplata za poskytované pojistné krytí pro případ smrti. Je placeno měsíčně z účtu odečtením takového počtu podílových jednotek, který odpovídá krytí pojistného rizika*“;
- m) v čl. 1 odst. 20 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že pojistné pro investování „*znamená procento z pojistného, které je investované a je vypočítané vynásobením pojistného procentem uvedeným v článku 4, Tabulce investování v jednotlivých letech pojištění, těchto zvláštních pojistných podmínek, pro daný rok trvání pojištění*“;
- n) v čl. 2 odst. 1 Zvláštních pojistných podmínek ujednání, že pojistnou událostí podle těchto zvláštních pojistných podmínek je „*a) smrt pojištěného před datem uvedeným v pojistné smlouvě jako konec pojištění*“ a „*b) dožití se pojištěného dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění*“;
- o) v čl. 2 odst. 2 písm. a) Zvláštních pojistných podmínek, že „*[p]ojistitel se pro případ pojistné události podle odst. 1) a) zavazuje vyplatit obmyšlenému v souladu s volbou pojistníka uvedenou v pojistné smlouvě: a) vyšší z níže uvedených částek: i) pojistnou částku uvedenou v pojistné smlouvě, sníženou o jakýkoli mimořádný výběr podle článku 10 odst. 7 těchto Zvláštních pojistných podmínek, nebo ii) hodnotu účtu běžného/jednorázového pojistného k datu úmrtí pojištěného, a současně i hodnotu účtu mimořádného pojistného, pokud byl vytvořen*“;
- p) v čl. 2 odst. 3 Zvláštních pojistných podmínek, že „*[p]ojistitel se pro případ pojistné události podle odst. 1) b) zavazuje vyplatit hodnotu účtu běžného/jednorázového pojistného a účtu mimořádného pojistného, pokud byl vytvořen, pojištěnému ke dni*“;

konce pojištění, pokud se pojištěný dožije dne uvedeného v pojistné smlouvě jako konec pojištění a za podmínky, že tato pojistná smlouva bude doručena pojistiteli“;

- q) *v čl. 4 odst. 1 Zvláštních pojistných podmínek, že „[p]ro účely tohoto pojištění se ustanovení článku 7 VPPŽP doplňují podle Tabulky investování v jednotlivých letech pojištění a Tabulky bonusu, který pojistitel přičítá k účtu jako procento z běžně placeného pojistného a stanovují odchylně tak, že dokladem o zaplacení splátky pojistného bankovním převodem, a to včetně platby s použitím prostředků elektronické komunikace nebo internetového bankovníctví, je potvrzení banky o příslušné platbě“;*
- r) *v čl. 4 odst. 2 Zvláštních pojistných podmínek, že „[p]ojistné pro investování z běžného a jednorázového pojistného bude alokované na účet běžného/jednorázového pojistného. Prostředky účtu běžného/jednorázového pojistného mohou být umístěny pouze v garantované strategii“;*
- s) *v čl. 4 odst. 3 Zvláštních pojistných podmínek Tabulku investování v jednotlivých letech pojištění (dále jen „Tabulka investování“), z níž lze vyčíst, že v 1. roce trvání pojištění představuje investovatelnou část běžného pojistného 30 %, v 2. roce trvání pojištění 60 %, ve 3. a dalším roce pojištění 100 %;*
- t) *v čl. 6 odst. 1 písm. a) Zvláštních pojistných podmínek, že „[p]o dobu trvání pojištění budou na účtu běžného/jednorázového pojistného probíhat následující operace přičítání a odečítání podílových jednotek: a. Přičítání pojistného pro investování: (...) Toto připočtení zvýší počet podílových jednotek na účtu běžného/jednorázového pojistného. Počet podílových jednotek, o které se navýší hodnota účtu běžného/jednorázového pojistného, se vypočte jako podíl výše pojistného pro investování a nákupní ceny podílové jednotky ke dni uskutečnění přičítání“;*
- u) *v čl. 6 odst. 1 písm. b) bodu i. Zvláštních pojistných podmínek, že „[p]o dobu trvání pojištění budou na účtu běžného/jednorázového pojistného probíhat následující operace přičítání a odečítání podílových jednotek: b. Odečítání: i. Pojistné za pojištění pouze pro případ smrti[.] Měsíční sazba pojistného za pojištění pouze pro případ smrti je stanovena s ohledem na pohlaví pojištěného, skutečný věk pojištěného a rizikovou klasifikaci pojištěného. Na úhradu tohoto měsíčního pojistného budou z účtu běžného/jednorázového pojistného odečteny podílové jednotky. Pro stanovení počtu odečítaných podílových jednotek se použije operační cena podílové jednotky“;*
- v) *v čl. 6 odst. 1 písm. b) bod ii. Zvláštních pojistných podmínek, že „[p]o dobu trvání pojištění budou na účtu běžného/jednorázového pojistného probíhat následující operace přičítání a odečítání podílových jednotek: b. Odečítání: ii. Poplatek za správu účtu běžného/mimořádného pojistného“;*
- w) *v čl. 6 odst. 2 Zvláštních pojistných podmínek, že „[k]romě výše uvedených transakcí bude pojistitel připočítávat k účtu běžného/jednorázového pojistného nebo odečítat z účtu jednorázového/běžného pojistného podílové jednotky při uskutečňování jiných odpovídajících transakcí, popsanych v ostatních člancích těchto zvláštních pojistných podmínek, a v souladu s Tabulkou variabilních složek“;*
- x) *v čl. 4 odst. 3 Pravidel ujednání, že poplatek za správu jednotlivých programů a investičních programů „je stanoven v Tabulce variabilních složek. Poplatek se odpočítá z celkové hodnoty aktiv, před stanovením operační ceny jednotky“.*

8.6 Platnost Pojistné smlouvy

Navrhovatel tvrdí, že Pojistná smlouva je neplatná, a namítá jak důvody absolutní, tak relativní neplatnosti.

Finanční arbitr posuzuje platnost jakékoli smlouvy, resp. její absolutní neplatnost z úřední povinnosti, a to s odkazem na ustálenou soudní judikaturu, např. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 9. 12. 2004, sp. zn. 32 Odo 784/2003, že „[b]ylo přitom na místě, aby se odvolací soud – již vzhledem k názoru zaujatému soudem prvního stupně – vypořádal nejdříve s tím, zda netrpí dohoda účastnic o převodu členských práv a povinností (zcela či zčásti) absolutní neplatností, jak byla i žalobkyní tvrzena a k níž je třeba přihlídnout z úřední povinnosti, a teprve poté, co by přesvědčivě vyložil, že nikoli, bylo eventuálně možno se zabývat neplatností relativní. V této části, pokud se týká posouzení námítky absolutní neplatnosti smlouvy, je rozhodnutí odvolacího soudu nepřezkoumatelné a je řízení zatíženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci“.

Finanční arbitr posuzuje důvody absolutní neplatnosti, které Navrhovatel tvrdí, a jednak důvody této neplatnosti, které finanční arbitr sám dovodí (k tomu srovnej např. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 30 Cdo 5073/2014, že „k absolutní neplatnosti smlouvy soud přihlíží ex officio, že účastník v takovém případě nemusí tvrdit a namítat neplatnost takového úkonu, že soud je povinen zkoumat všechny důvody absolutní neplatnosti, pokud sám takovou neplatnost dovodí, anebo je-li neplatnost úkonu tvrzena, a že je zapotřebí rozlišovat důvody neplatnosti, které musejí být tvrzeny a mezi něž je možno zařadit ty, které leží na straně subjektu neplatnosti se dovolávajícího (nedostatek svobody, rozpor s dobrými mravy, popř. omyl), a ostatní, ke kterým je nutno přihlížet z úřední povinnosti (nedostatek formy, neurčitost, nezpůsobilost subjektu smlouvu uzavřít, rozpor se zákonem)“.

Protože Navrhovatel v řízení mj. tvrdí, že obdržel nepravdivé informace o nákladovosti Pojistné smlouvy, zejména o výši poplatku za správu aktiv, zabýval se finanční arbitr poplatkovou strukturou a způsobem jejího vyjádření v Pojistné smlouvě.

Při posuzování platnosti ujednání, která obsahují spotřebitelské smlouvy, zejména jedná-li se o tzv. formulářovou smlouvu, tj. smlouvu uzavřenou adhezním způsobem (jakou je i Pojistná smlouva), je zapotřebí uplatnit mj. i zásadu poctivosti v právních vztazích. K tomu finanční arbitr odkazuje na závěry Ústavního soudu v rozhodnutí ze dne 11. 11. 2013, sp. zn. I. ÚS 3512/11, že „[v] praxi se zásada poctivosti projevuje mimo jiné tím, že text spotřebitelské smlouvy, obzvláště jedná-li se o smlouvu formulářovou, má být pro průměrného spotřebitele dostatečně čitelný, přehledný a logicky uspořádaný. Například smluvní ujednání musí mít dostatečnou velikost písma, nesmějí být ve výrazně menší velikosti, než okolní text, nesmějí být umístěna v oddílech, které vzbuzují dojem nepodstatného charakteru. Uvedená zásada poctivosti dopadá i na aplikaci všeobecných obchodních podmínek“.

Jak Ústavní soud rovněž vysvětlil „[p]rincip autonomie vůle a princip rovnosti je doplňován a korigován principem ekvity či spravedlnosti. Zcela jasně je to patrné na ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku, kde je uvedeno, že spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran. Zde uvedený pojem "dobrá víra" (dále též "zásada poctivosti") je nutno vykládat v jeho objektivním slova smyslu, tudíž se blíží pojetí "dobrých mravů", případně pojetí "poctivého obchodního styku" a v pojetí nového občanského zákoníku je tento pojem obsažen v imperativu "každý má povinnost jednat v právním styku poctivě" (srov. § 6 NOZ a důvodovou zprávu k tomuto ustanovení)“.

Navrhovatel a InSTITUTE si v Pojistné smlouvě ujednali „Roční administrativní poplatek“ ve výši 350 Kč ročně (dále jen „administrativní poplatek“). Pro úhradu tohoto poplatku InSTITUTE navýšila měsíční pojistné o částku 29 Kč, tj. o částku odpovídající (po zaokrouhlení) jedné dvanáctině sjednaného administrativního poplatku. InSTITUTE tak ze zaplaceného pojistného každý měsíc odečítala poměrnou část administrativní poplatku. Tato skutečnost vyplývá přímo z Návrhu pojistné smlouvy, v němž je uvedena výše ročního pojistného bez administrativního poplatku, následuje výše samotného administrativního poplatku (350 Kč) a dále je uvedeno roční pojistné včetně administrativního poplatku. Na základě informací

uvedených v Návrhu pojistné smlouvy tak Navrhovatel mohl jasně určit, jaká část pojistného představuje administrativní poplatek, který Instituce strhává k jeho tíži, a jaká část tvoří zaplacené pojistné.

Finanční arbitr zjistil, že Všeobecné pojistné podmínky obsahují ujednání o poplatcích administrativního charakteru, konkrétně o poplatku za změnu pojistné smlouvy ze strany pojistníka uvedeného v čl. 3 odst. 1 Všeobecných pojistných podmínek a o poplatku za poskytnutí přehledu uskutečněných plateb pojistného na pojistnou smlouvu uvedeného v čl. 7 odst. 12 Všeobecných pojistných podmínek. Finanční arbitr ve vztahu k poplatku za změnu pojistné smlouvy a poplatku za poskytnutí přehledu uskutečněných plateb pojistného zjistil, že ze žádné části smluvní dokumentace nelze vyčíst, jakým způsobem se lze seznámit s jejich výší.

Finanční arbitr současně zjistil, že Zvláštní pojistné podmínky a Pravidla upravují poplatky spojené s podílovým účtem, které Instituce v souladu s čl. 6 Zvláštních pojistných podmínek účtuje k tíži Navrhovatele tak, že odečítá příslušný počet podílových jednotek z účtu Navrhovatele.

Tyto poplatky Instituce shrnula a co do výše stanovila v Tabulce variabilních složek, a to s výjimkou pojistného za pojištění pouze pro případ smrti (dále jen „Rizikové pojistné“). Ohledně Rizikového pojistného odkazuje Instituce v části II písm. A Tabulky variabilních složek pouze na úmrtnostní tabulky mužů a žen pro Českou republiku za rok 2001, které mají být podkladem pro jeho výpočet. Samotný způsob výpočtu však Tabulka variabilních složek, ujednání čl. 6 odst. 1 písm. b) bodu i. Zvláštních pojistných podmínek, na jehož základě Instituce Rizikové pojistné odečítá z účtu Navrhovatele, ani jiná část smluvní dokumentace neobsahuje.

Podle § 37 starého občanského zákoníku platí, že *„[p]rávní úkon musí být učiněn svobodně a vážně, určitě a srozumitelně; jinak je neplatný“*.

Protože ujednání čl. 3 odst. 1 a čl. 7 odst. 12 Všeobecných pojistných podmínek a ujednání čl. 6 odst. 1 písm. b) bodu i. Zvláštních pojistných podmínek neobsahují výši ani způsob výpočtu výše jednotlivých poplatků (dále jen „Poplatky“), jsou tato ujednání ve smyslu § 37 starého občanského zákoníku neplatná pro jejich neurčitost, protože nelze určit výši příslušných poplatků.

Z Návrhu pojistné smlouvy, Všeobecných a Zvláštních pojistných podmínek tak vyplývá, že Instituce poplatky spojené s Pojistnou smlouvou účtuje dvojnásobným způsobem, a to jednak přímo z platby pojistného, jednak z podílového účtu odečtením podílových jednotek. Finanční arbitr proto posuzoval, jakým způsobem Instituce nakládá se zaplaceným pojistným, respektive jakou jeho část Instituce strhává k tíži Navrhovatele k uhrazení poplatků a jakou část používá k tvorbě podílových jednotek.

Aby Navrhovatel zjistil, jakým způsobem Instituce nakládá s jím zaplaceným pojistným zejména v prvních dvou letech trvání Pojistné smlouvy, jaká část zaplaceného pojistného se použije pro tvorbu podílových jednotek na účtu a co vlastně tvoří základ pojistného plnění pro případ pojistné události, potřebuje detailně pochopit ujednání nacházející se v různých částech Všeobecných a Zvláštních pojistných podmínek, zejména v čl. 7 Všeobecných pojistných podmínek a v čl. 1 (resp. v jeho několika odstavcích), 2, 4 a 6 Zvláštních pojistných podmínek.

Skutečnost, že podle Tabulky investování Instituce v prvních dvou letech trvání pojištění investuje pouze 30, respektive 60 % zaplaceného pojistného, a že zbývající část pojistného Instituce nealokuje a ani nemá žádný vliv na výši pojistného plnění v případě pojistné události, nelze jednoduše vyčíst pouze z Tabulky investování nebo z ujednání čl. 1 odst. 20 Zvláštních pojistných podmínek, případně z Tabulky variabilních složek. Navrhovatel je

naopak nucen tuto skutečnost složitě dovozovat z ujednání o pojistném plnění a následně zpětnou analýzou souvisejících, avšak přímo nenavazujících ujednání o tvorbě podílových jednotek na účtu, který je rozhodující pro pojistné plnění.

Aby mohl Navrhovatel dále určit, kolik podílových jednotek mu Instituce přičítá k jeho účtu z pojistného, musel by vyjít z čl. 6 odst. 1 písm. a) Zvláštních pojistných podmínek, který stanoví způsob převodu pojistného pro investování, představujícího v prvních dvou letech část zaplaceného pojistného, na podílové jednotky v závislosti na nákupní ceně. Pro stanovení nákupní ceny podle čl. 1 odst. 10 Zvláštních pojistných podmínek je zapotřebí zjistit jednak poplatek uvedený v Tabulce variabilních složek a jednak operační cenu definovanou v čl. 1 odst. 9 Zvláštních pojistných podmínek, podle kterého je operační cena stanovena v čl. 3 Pravidel.

Z výše citovaných ujednání Pojistné smlouvy lze velmi složitě dovodit, že zbývající část (70 %, resp. 40 %) zaplaceného pojistného v prvních dvou letech trvání Pojistné smlouvy se nealokuje; už vůbec z nich pak nelze určit (natož pak z jiných částí Pojistné smlouvy), jak Instituce s nealokovanou částí zaplaceného pojistného naloží.

Pouze z vyjádření Instituce a nikoli ze smluvní dokumentace finanční arbitr zjistil, že si Instituce tuto část ponechává a jedná se tak vlastně o další poplatek (dále jen „Alokační poplatek“) spojený s Pojistnou smlouvou, ačkoliv tak není vůbec označen a i systematicky není začleněn do Tabulky variabilních složek, která podle vyjádření Instituce představuje shrnutí poplatků ze Zvláštních pojistných podmínek a Pravidel.

Finanční arbitr nerozporuje, že pojistné uhrazené Navrhovatelem na základě Pojistné smlouvy lze považovat za majetek Instituce jako pojistitele, a to přinejmenším po formální stránce. S přihlédnutím k povaze investičních a kapitálových životních pojištění však současně nemůže Instituce přehlédnout, že pravidelným obsahem těchto smluv je mj. závazek pojišťovny plnit v případě pojistné události nebo ukončení smlouvy oprávněné osobě, když výše tohoto plnění – pohledávky Navrhovatele za Institucí je úzce spjata právě se zaplaceným pojistným.

V tomto případě je proto nezbytné, aby Pojistná smlouva vymežila určitým způsobem mj. pohledávku Navrhovatele, která mu na základě této smlouvy vzniká (resp. vznikne), tedy vymežila i jakékoli částky, které tuto pohledávku snižují (náklady, poplatky apod.). Obdobně je tomu například s běžnými bankovními účty, kdy se peněžní prostředky po vložení na účet stávají formálně majetkem banky, nicméně klientovi vzniká ve stejné výši pohledávka za bankou, kterou může banka snižovat jen na základě přesně uvedených, zpravidla smluvně sjednaných důvodů (například poplatek za vedení účtu).

V tomto případě Instituce za použití Alokačního poplatku nepřímo odečítá významnou část pojistného zaplaceného Navrhovatelem a ve výsledku výrazně snižuje pohledávku Navrhovatele za Institucí, která odpovídá pojistnému plnění při pojistné události, aniž by Navrhovatele o účtování tohoto poplatku řádně informovala.

Pojistná smlouva tak na jedné straně jasně pojmenovává některé částky strhávané k tíži Navrhovatele jako poplatky a tyto poplatky vyjmenovává (srov. např. čl. 1 odst. 10 a 11 a čl. 6 odst. 1 písm. b) bod ii. Zvláštních pojistných podmínek), na straně druhé pak ten nejzásadnější poplatek (tj. Alokační poplatek) jako poplatek vůbec nenazývá a nechává na Navrhovateli, aby ho důkladným studiem řady dalších, na sebe přímo nenavazujících smluvních ujednání, složitě odhaloval sám.

Instituce tvrdí, že Navrhovateli poskytla pojistné podmínky v elektronické podobě, aby si v nich mohl např. efektivně vyhledat heslo „poplatek“ či „poplatky“ a rychle najít příslušná ujednání. Jelikož však Instituce alokační poplatek jako poplatek výslovně neoznačuje, Navrhovatel tento poplatek nemůže na rozdíl od ostatních poplatků uvedeným způsobem

vyhledat, čímž je mu jeho existence ještě více skryta. Přitom, ve vztahu k jiným obdobným poplatkům, které Instituce Navrhovateli strhává prostřednictvím procent, nikoliv pevně stanovené částky, Instituce tyto úhrady jako poplatky výslovně pojmenovává (srov. čl. 1 odst. 10 a 11 Zvláštních pojistných podmínek).

Finanční arbitr nepovažuje za dostačující prohlášení Pojišťovacího zprostředkovatele ve Formuláři k uzavíraným smlouvám, že „*klienti byli seznámeni se všemi poplatky související s produktem Garant Plus (viz. příloha)*“, a to z důvodu výše uvedeného způsobu vyjádření alokačního poplatku, který není jako poplatek označen v žádné části smluvní ani mimosmluvní dokumentace. Formulář k uzavíraným smlouvám neobsahuje žádnou jinou přílohu, z níž by bylo možné seznat, že Navrhovatel byl seznámen s Alokačním poplatkem.

Podle § 7 odst. 1 zákona o pojistné smlouvě platí, že „*[p]ojistná smlouva musí mít písemnou formu, s výjimkou případů, kdy zakládá pojištění s pojistnou dobou kratší než 1 rok (krátkodobé pojištění). Ostatní právní úkony týkající se pojištění musí mít písemnou formu, není-li dále stanoveno jinak nebo není-li jinak dohodnuto v pojistné smlouvě*“.

I kdyby Pojišťovací zprostředkovatel seznámil Navrhovatele s Alokačním poplatkem, finanční arbitr odkazuje na ustálenou soudní judikaturu (např. na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 16. 12. 2000, sp. zn. 22 Cdo 61/99 nebo v rozhodnutí ze dne 31. 7. 1996, sp. zn. 3 Cdon 227/96), když soud opakovaně dovozuje, že jde-li o právní úkon, pro který je pod sankcí neplatnosti stanovena písemná forma, musí být určitost projevu vůle dána obsahem listiny, na níž je zaznamenán a že nepostačuje, že účastníkovi či účastníkům právního vztahu je jasné, co je např. předmětem smlouvy, není-li to poznatelné z jejího textu. Soud vysvětluje, že určitost písemného projevu je objektivní kategorií a takový projev vůle by neměl vzbuzovat důvodně pochybnosti o jeho obsahu ani u osob, které nejsou účastníky daného smluvního vztahu, a že vůle smluvních stran vtělená do pojistné smlouvy, včetně ujednání o poplatcích, musí být tedy výkladem objektivně pochopitelná, vyjádřená tak, aby mohl tuto vůli bez rozumných pochybností o jejím obsahu adekvátně vnímat i typický účastník v postavení jejich adresáta.

Poplatková struktura Pojistné smlouvy proto nevyhovuje požadavku na přehlednost a logickou uspořádanost smluvních ujednání, jak vyžaduje Ústavní soud ve výše citovaném nálezu, a je matoucí nejen pro průměrného spotřebitele, který zcela pochopitelně a oprávněně očekává, že když mu Instituce předkládá nějaký výčet částek označených jako poplatky (v podobě Tabulky variabilních složek), bude tento výčet úplný.

Pokud tedy Instituce jako tvůrce smluvní dokumentace včlenila do pojistných podmínek nepřehledná a logicky neuspořádaná ujednání týkající se Alokačního poplatku, jednala ve vztahu k Navrhovateli nepoctivě a ujednání o Alokačním poplatku jsou neplatná pro rozpor se zákonem, resp. se zásadou poctivosti.

Soukromoprávní povinnosti Instituce jako pojistitele seznámit Navrhovatele jako pojistníka řádně se všemi poplatky pak odpovídá i veřejnoprávní úprava, kdy například nelze ignorovat ustálenou judikaturu Nejvyššího správního soudu v otázce seznamování spotřebitelů s cenami výrobků a služeb podle zákona o ochraně spotřebitele. V této souvislosti dospěl například Městský soud v Praze v rozhodnutí ze dne 2. 3. 2006, sp. zn. 11 Ca 203/2005 (publ. pod č. 898/2006 Sb. NSS) k závěru, že při výkladu ustanovení § 12 zákona o ochraně spotřebitele musí jít o takové informace, které jsou zákazníkovi (spotřebiteli) přístupné okamžitě bez toho, že by byl zákazník nucen činit jakýkoliv úkon směřující ke zjištění ceny zcela konkrétního výrobku. S tímto odůvodněním se pak ztotožňuje i Nejvyšší správní soud, srov. například rozhodnutí ze dne 22. 6. 2011, sp. zn. 1 As 59/2011, když finanční arbitr je přesvědčen, že vzhledem k účelu tohoto zákonného ustanovení a neexistenci žádné zákonné výjimky pro pojistné smlouvy je na místě aplikovat přiměřeně tento výklad i ve vztahu k poskytování služeb Institucí.

Protože však finanční arbitr dovedl neplatnost ujednání o Poplatcích a Alokačním poplatku přímo ze soukromoprávní úpravy, nezabýval se dále z důvodu procesní hospodárnosti posouzením porušení povinností Instituce podle převážně veřejnoprávního zákona o ochraně spotřebitele a případných dopadů do vzájemných práv mezi Navrhovatelem a Institucí (byť i porušení veřejného práva může vést v soukromoprávní rovině až k neplatnosti smlouvy, viz například rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27. 5. 2004, sp. zn. 32 Odo 314/2003, podle něhož mj. platí, že „[s] ohledem na smysl a účel zákona je třeba posoudit, zda postačí uplatnění zákonem předvídaných veřejnoprávních sankcí (správní tresty - pokuty, odnětí oprávnění), nebo zda smysl a účel zákona žádá, aby předmětná smlouva byla považována za neplatnou“).

Pokud se jedná o otázku oddělitelnosti neplatných částí Pojistné smlouvy od jejího zbytku, podle § 41 starého občanského zákoníku platí, že „[v]ztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu“. Oddělitelnost neplatné části od ostatního obsahu právního úkonu je třeba vždy dovodit výkladem z projevu vůle účastníků právního úkonu, z povahy právního úkonu, popřípadě z okolností, za nichž k němu došlo, jakož i z účelu, který jednající právním úkonem sledovali.

Protože finanční arbitr zjistil, že jsou neplatná ujednání o Alokačním poplatku, který v zásadě slouží k pokrytí počátečních nákladů, Rizikové pojistné, které je cenou za poskytnutou pojistnou ochranu, a další dva administrativní poplatky (tj. Poplatky), nepovažuje částečnou neplatnost Pojistné smlouvy za možnou, a proto je Pojistná smlouva neplatná jako celek.

Finanční arbitr v rozsudcích Obvodního soudu pro Prahu 1, sp. zn. 30 C 208/2014-98 a sp. zn. 30 C 18/2016-69, které mu Instituce předložila na podporu své argumentace o platnosti ujednání Pojistné smlouvy, nezjistil, že by se soud zabýval Poplatky nebo Alokačním poplatkem, když posuzoval pouze odkupní poplatek. Ze skutečnosti, že se soud Poplatky ani Alokačním poplatkem nezabýval a smlouvy ponechal v platnosti (resp. neshledal důvod pro jejich absolutní neplatnost), jak vyplývá z odůvodnění rozsudků, nelze dovozovat, že jej Instituce s Navrhovatelem platně sjednali, když žalobci v uvedených věcech sjednali Poplatků ani Alokačního poplatku nenapadali a ani z odůvodnění rozsudků nevyplývá, že by se jimi soud zabýval z úřední povinnosti.

Protože Pojistná smlouva je jako celek neplatná pro neplatnost ujednání o Poplatcích a Alokačním procentu, finanční arbitr dále neposuzoval vliv chybné modelace se zavádějícími informacemi o výnosech, nesprávně vyhodnocenými požadavky ve Formuláři k uzavíraným smlouvám ani dalšími pochybeními Instituce při uzavírání Pojistné smlouvy, když tyto vady již nemohou zvrátit závěr o neplatnosti Pojistné smlouvy.

8.7 Úrok z prodlení

Pokud se jedná o nárok Navrhovatele na úrok z prodlení ve výši 7,05 % p. a. ze zaplaceného pojistného od 1. 2. 2013 do zaplacení, finanční arbitr odkazuje na § 517 odst. 2 starého občanského zákoníku, že „[j]de-li o prodlení s plněním peněžitého dluhu, má věřitel právo požadovat od dlužníka vedle plnění úroky z prodlení, není-li podle tohoto zákona povinen platit poplatek z prodlení; výši úroků z prodlení a poplatku z prodlení stanoví prováděcí předpis“.

Právo požadovat úroky z prodlení vyplývá přímo ze zákona a jediným předpokladem, který pro vznik tohoto práva občanský zákoník v § 517 odst. 1 starého občanského zákoníku vyžaduje, je, aby byl dlužník s plněním svého dluhu v prodlení, protože platí, že „[d]lužník, který svůj dluh řádně a včas nesplní, je v prodlení“.

Podle § 563 starého občanského zákoníku platí, že „[n]ení-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán“.

K otázce splatnosti bezdůvodného obohacení zaujímá Nejvyšší soud konstantní stanovisko, vyjádřené například v rozhodnutí ze dne 7. dubna 2010, sp. zn. 28 Cdo 4260/2009, že „bezdůvodné obohacení představuje závazkový právní vztah, z něž pohledávka vzniká tomu, na jehož úkor se jiný bezdůvodně obohatil, a dluh tomu, kdo obohacení získal, přičemž bezdůvodné obohacení patří mezi nároky, u nichž není zákonnou úpravou stanovena splatnost pohledávek vzniklých z tohoto právního titulu, doba plnění je u nich obvykle vázána na výzvu věřitele podle § 563 obč. zák., teprve výzvou k plnění se dluh stává splatným a dlužník je povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán“.

K okamžiku vzniku povinnosti platit úroky z prodlení, pak Nejvyšší soud např. v rozhodnutí ze dne 6. 4. 2017, sp. zn. 26 Cdo 3296/2016, potvrdil, že „[j]akmile věřitel o plnění požádá, je dlužník povinen plnit zásadně prvního dne poté. Nesplní-li v den splatnosti, ocitá se další den v prodlení, přičemž od tohoto dne na něj dopadají negativní důsledky prodlení (např. povinnost platit úrok z prodlení)“.

Výzva k vydání bezdůvodného obohacení přitom vyvolá splatnost dluhu v rozsahu, v jakém byl požadavek vyčíslen. K tomu finanční arbitr odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu k náhradě škody, u níž se stejně jako u bezdůvodného obohacení uplatní § 563 starého občanského zákoníku (srov. např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2009, sp. zn. 25 Cdo 2417/2007: „Podle § 563 obč. zák. není-li doba splnění dohodnuta, stanovena právním předpisem nebo určena v rozhodnutí, je dlužník povinen splnit dluh prvního dne poté, kdy byl o plnění věřitelem požádán. Nepříznivým právním důsledkem porušení povinnosti zaplatit peněžitý dluh je podle této úpravy vznik prodlení spojený s nárokem věřitele na úrok z prodlení; rozhodující je, kdy nastala splatnost dluhu. Osoba odpovědná za škodu (dlužník z odpovědnostního závazkového právního vztahu) se dostává do prodlení zásadně tehdy, jestliže dluh nesplní v den následující po dni, kdy byla poškozeným o plnění požádána, a od toho dne může poškozený požadovat úroky z prodlení. Pokud nebyl škůdce vyzván k plnění již dříve, za kvalifikovanou výzvu k plnění se považuje žaloba a prodlení počíná prvního dne poté, co byla žaloba žalovanému doručena; výzva vyvolá splatnost dluhu v rozsahu, v jakém byl požadavek vyčíslen.“)

Finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel učinil dvě různé výzvy k vydání bezdůvodného obohacení.

Navrhovatel vyzval Instituci k vydání bezdůvodného obohacení ohledně dosud zaplaceného pojistného ve výši 104.580 Kč ve výzvě ze dne 30. 1. 2013, která byla Institucí doručena téhož dne. Instituce tak byla povinna splnit svůj dluh ve výši bezdůvodného obohacení dne 31. 1. 2013. Jelikož svou povinnost nesplnila, ocitla se v prodlení následující den, tj. 1. 2. 2013. Od téhož dne Navrhovateli rovněž vzniká právo na úrok z prodlení z částky 104.580 Kč.

Podle § 19 odst. 1 nařízení vlády České republiky č. 351/2013 Sb., kterým se určuje výše úroků z prodlení a nákladů spojených s uplatněním pohledávky, určuje odměna likvidátora, likvidačního správce a člena orgánu právnické osoby jmenovaného soudem a upravují některé otázky Obchodního věstníku a veřejných rejstříků právnických a fyzických osob a evidence svěřenských fondů a evidence údajů o skutečných majitelích (dále jen „Nařízení o výši úroku z prodlení z roku 2013“), platí, že „[v]ýše úroku z prodlení, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení, se řídí nařízením vlády č. 142/1994 Sb., ve znění účinném přede dnem nabytí účinnosti tohoto nařízení“. Nařízení nabylo podle § 21 účinnosti dne 1. 1. 2014.

Protože v tomto případě (v části zaplaceného pojistného do 30. 1. 2013) došlo k prodlení ode dne 1. 2. 2013, použije se pro určení výše úroku z prodlení ve vztahu k této části nařízení vlády České republiky č. 142/1994 Sb., kterým se stanoví výše úroků z prodlení a poplatku z prodlení podle občanského zákoníku a kterým se stanoví minimální výše nákladů spojených s uplatňováním pohledávky (dále jen „Nařízení o výši úroku z prodlení z roku 1994“).

Podle § 1 Nařízení o výši úroku z prodlení z roku 1994 ve znění účinném do 30. 6. 2013 platí, že „[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o sedm procentních bodů“.

Poslední den kalendářního pololetí, které předchází kalendářnímu pololetí, v němž došlo k prodlení (tj. kalendářní pololetí od 1. 1. 2013 do 30. 6. 2013), byl den 31. 12. 2012. Výše repo sazby stanovené Českou národní bankou k tomuto datu byla 0,05 %. Výše úroků z prodlení je tedy ročně 7,05 % (0,05 + 7 procentních bodů).

Ačkoli Navrhovatel (resp. jeho manželka) ve výzvě ze dne 30. 1. 2013 adresované a doručené Instituci uvedl, že od února 2013 přestane platit pojistné, finanční arbitr ze shromážděných podkladů zjistil, že Navrhovatel v dubnu 2013 zaslal Instituci další platbu pojistného a rovněž uhradil i všechny následující předepsané platby pojistného až do současnosti.

Navrhovatel dne 3. 5. 2014 zaslal Instituci další výzvu k vydání bezdůvodného obohacení a stanovil jí 14denní lhůtu k zaplacení. Následující den, tj. 4. 5. 2014, Navrhovatel zahájil řízení před finančním arbitrem. Finanční arbitr oznámil Instituci zahájení řízení dne 13. 5. 2014, přičemž Instituci zaslal kopii návrhu na zahájení řízení včetně příloh; oznámení bylo Instituci doručeno tentýž den. Finanční arbitr nezjistil, kdy se výzva Navrhovatele k vydání bezdůvodného obohacení dostala do dispoziční sféry Instituce, nicméně i pokud by předpokládal, že výzva došla Instituci následující den, tj. 4. 5. 2014, Instituce by v souladu s výzvou měla 14denní lhůtu pro zaplacení, a do prodlení by se tak dostala až dne 20. 5. 2014.

Finanční arbitr považuje návrh na zahájení řízení před finančním arbitrem co do hmotněprávních účinků, které může vyvolat, za žalobu. Podle Nejvyššího soudu žaloba představuje kvalifikovanou výzvu dlužníkovi, aby uhradil vzniklý dluh, k tomu srov. např. závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 21. 11. 2012, sp. zn. 33 Cdo 1713/2011, že „[z]a kvalifikovanou výzvu se považuje i žaloba či jiné podání soudu (srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. 2. 2003, sp. zn. 28 Cdo 1853/2002, uveřejněný v Souboru pod č. C 1746)“.

Protože návrh na zahájení řízení byl Instituci doručen dne 13. 5. 2014, tj. dříve, než by mohla uplynout lhůta stanovená Navrhovatelem ve výzvě ze dne 3. 5. 2014, posoudil finanční arbitr tento návrh za kvalifikovanou výzvu. Navrhovatel v návrhu na zahájení řízení požadoval vydání bezdůvodného obohacení ve výši 116.544 Kč (chybně provedeným výpočtem uvedeno 116.547 Kč). Tato částka převyšovala částku požadovanou ve výzvě ze dne 30. 1. 2013 o 11.964 Kč, tj. o pojistné zaplacené po tomto datu, a to do dne podání návrhu na zahájení řízení před finančním arbitrem. Co do rozsahu se tak jednalo o odlišnou výzvu, než jakou Navrhovatel učinil dne 30. 1. 2013 a Instituce tak byla povinna vydat bezdůvodné obohacení v této převyšující částce následující den po doručení návrhu na zahájení řízení. Pokud tak Instituce neučinila, dostala se následujícího dne, tj. 15. 5. 2014, do prodlení s vrácením bezdůvodného obohacení zaplaceném po 30. 1. 2013 a od téhož dne vzniká Navrhovateli právo na úrok z prodlení z částky 11.964 Kč.

Protože v tomto případě (v části zaplaceného pojistného do 4. 5. 2014) došlo k prodlení Instituce coby dlužníka ode dne 15. 5. 2014, použije se pro určení výše úroku z prodlení ve vztahu k této části Nařízení o výši úroku z prodlení z roku 2013.

Podle § 2 Nařízení o výši úroků z prodlení z roku 2013 platí, že „[v]ýše úroku z prodlení odpovídá ročně výši repo sazby stanovené Českou národní bankou pro první den kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení, zvýšené o 8 procentních bodů“.

Prvním dnem kalendářního pololetí, v němž došlo k prodlení (tj. v kalendářním pololetí od 1. 1. 2014 do 30. 6. 2014), byl den 1. 1. 2014. Výše repo sazby stanovené Českou národní bankou k tomuto datu byla 0,05 %. Výše úroků z prodlení je tedy ročně 8,05 % (0,05 + 8 procentních bodů).

8.8 Ušlý zisk

Podle § 3079 odst. 1 nového občanského zákoníku platí, že „[p]rávo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů“.

Podle § 420 odst. 1 starého občanského zákoníku platí, že „[k]aždý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti“.

V případě odpovědnosti za škodu podle starého občanského zákoníku jsou jejími předpoklady porušení právní povinnosti, vznik škody a existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody, a dále zavinění. První tři předpoklady jsou objektivní povahy, čtvrtý povahy subjektivní. Pro dovození odpovědnosti za škodu musí být i v řízení před finančním arbitrem existence všech těchto předpokladů prokázána.

Ohledně povahy ušlého zisku odkazuje finanční arbitr například na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 11. 3. 2014, sp. zn. 28 Cdo 1119/2012, že „[u]šlý zisk ,je v podstatě ušlým majetkovým prospěchem spočívajícím v nenastalém zvětšení (rozmnožení) majetku, kterého bylo možno důvodně očekávat s ohledem na pravidelný běh věcí, pokud by nebylo došlo ke škodné události.‘ Jinými slovy, ušlý zisk spočívá v nezvětšení majetku poškozeného jen a pouze v důsledku škodné události“.

Navrhovatel tvrdí, že pokud by neuzavřel Pojistnou smlouvu, vložil by peněžní prostředky zaplacené na Pojistnou smlouvu do jiného spořicího produktu, přičemž jako příklad uvedl spořicí účet ING Konto, který byl podle tvrzení Navrhovatele nejdostupnějším spořicí produktem na trhu. Navrhovatel současně doložil tabulku, v níž simuloval zhodnocování plateb pojistného, pokud by je býval vložil na spořicí účet ING Konto.

Navrhovatel v řízení nedoložil, že by v případě neuzavření Pojistné smlouvy vložil peněžní prostředky ve výši plateb pojistného právě na spořicí účet ING Konto, když jen uvedl hypotetickou situaci, že by si takový spořicí účet mohl zřídit a peněžní prostředky na něj ukládat. Navrhovatel požaduje ušlý zisk ve výši 2 % z každé platby měsíčního pojistného, ačkoli z doložené simulace zhodnocování na spořicímu účtu ING Konto plyne, že by toto zhodnocení nikdy nedosáhlo 2 %.

Finanční arbitr odkazuje na závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 27. 3. 2012, sp. zn. 28 Cdo 2121/2010, že „[z]a ušlý zisk je považována pouze ta újma, jež poškozenému vznikla tím, že v důsledku škodné události nedošlo k takovému rozmnožení jeho majetkových hodnot, jež se dalo očekávat s ohledem na pravidelný běh události. Nepostačuje přitom pouhá pravděpodobnost zvýšení majetkového stavu v budoucnu, ale musí být poškozeným najisto postaveno, že nebýt škodné události, tak by se jeho majetkový stav zvýšil. Vymezení ušlého zisku pak musí být podloženo existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že škodní událost skutečně zasáhla do průběhu konkrétního děje vedoucího k určitému zisku. (...) Ušlý zisk nemůže představovat

jen zmaření zamýšleného výdělečného záměru či příslibu možného výdělku, není-li takový majetek přínosem podložený již existujícími či reálně dosažitelnými okolnostmi, z nichž lze usuzovat, že nebýt škodné události, k zamýšlenému zisku by skutečně došlo“.

Protože Navrhovatel nedoložil vznik škody, resp. ušlý zisk, finanční arbitr se dalšími předpoklady vzniku škody z důvodu procesní ekonomie již nezabýval. K tomu finanční arbitr odkazuje například závěry Nejvyššího soudu v rozhodnutí ze dne 13. 3. 2003, sp. zn. 25 Cdo 313/2003: „Vzhledem k tomu, že předpoklady vzniku odpovědnosti za škodu podle ust. § 420 odst. 1 obč. zák. musí být splněny kumulativně a není-li splněn jeden z nich, odpovědnost nevzniká, není pochybením odvolacího soudu, že se uplatněným nárokem žalobců z hlediska dalších předpokladů odpovědnosti žalovaného za škodu nezabýval.“

9. K výroku nálezu

Finanční arbitr na základě shromážděných podkladů a po jejich pečlivém právním posouzení dovodil, že Pojistná smlouva je neplatná jako celek, protože byla v části ujednání o Poplatcích a Alokačním procentu v rozporu se zákonem, resp. se zásadou poctivosti, přičemž tato ujednání jsou neoddělitelná od dalších ujednání Pojistné smlouvy. Finanční arbitr proto určil její neplatnost ve výroku I. tohoto nálezu.

Finanční arbitr dále uzavřel, že se Instituce z neplatné Pojistné smlouvy bezdůvodně obohatila, a rozhodl ve výroku II. o tom, že je povinna Navrhovateli vydat toto bezdůvodné obohacení ve výši 141.407 Kč, s úrokem z prodlení ve výši 7,05 % ročně z částky 104.580 Kč od 1. 2. 2013 do zaplacení a ve výši 8,05 % ročně z částky 11.964 Kč od 15. 5. 2014 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci nálezu. Finanční arbitr uložil Instituci povinnost vydat bezdůvodné obohacení s příslušenstvím ve lhůtě 3 dnů ode dne nabytí právní moci nálezu.

Finanční arbitr uzavřel, že Navrhovatel neprokázal vznik škody, tj. ušlého zisku, a proto jeho návrh v této části zamítl ve výroku III. tohoto nálezu.

Podle § 17a zákona o finančním arbitrovi platí, že „[v] nálezu, jímž arbitr vyhovuje, byť i jen zčásti, návrhu navrhovatele, uloží současně instituci povinnost zaplatit sankci ve výši 10 % z částky, kterou je instituce podle nálezu povinna zaplatit navrhovateli, nejméně však 15 000 Kč. Zaplacení 15 000 Kč uloží i v případech, kdy předmětem sporu není peněžitá částka. Sankce je příjmem státního rozpočtu“. Jelikož finanční arbitr v nálezu vyhověl Navrhovateli, ukládá zároveň Instituci ve výroku IV. tohoto nálezu v souladu s ustanovením § 17a zákona o finančním arbitrovi sankci ve výši 10 % z částky, kterou Instituce podle nálezu zaplatí Navrhovateli. Sankce je příjmem státního rozpočtu a Instituce je povinna ji zaplatit ve lhůtě a způsobem uvedeným ve výroku IV. tohoto nálezu.

Poučení:

Proti tomuto nálezu lze podle § 16 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi do 15 dnů od jeho doručení podat písemně odůvodněné námitky k finančnímu arbitrovi. Práva podat námitky se lze vzdát. Včas podané námitky mají odkladný účinek.

Podle § 17 odst. 1 zákona o finančním arbitrovi, nález, který již nelze napadnout námitkami, je v právní moci.

Mgr. Monika Nedelková
finanční arbitr

Doručuje se
Navrhovatel – datová schránka zástupce gsiukpi
Instituce – datová schránka phuzktz

